

Kommittédirektiv

Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2024

Sammanfattning

En kommitté i form av ett accelerationskontor för att underlätta industrins omställning ska stödja regeringen i att stärka konkurrenskraften för företag i Sverige genom att aktivt främja koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen som följer av större industrietableringar och expansion av befintliga verksamheter. Syftet med uppdraget är att underlätta industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, t.ex. genom att bidra till en mer effektiv tillståndsprövning, andra åtgärder inom statlig förvaltning samt genom att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder.

Accelerationskontoret ska bl.a.

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer, och
- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer

effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

Uppdraget att samordna komplexa industrietableringar

Sverige har goda förutsättningar att utveckla en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Regeringens mål är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Industrins omställning till fossilfria processer sker i hög hastighet och påverkar alla delar av samhället. Sverige måste hålla ett högt tempo i omställningen för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande.

En god och nära samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, bättre tillgång till internationellt tillväxtkapital och ökade utländska direktinvesteringar ska bidra till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål för grön och digital omställning och öppen strategisk autonomi. Svensk konkurrenskraft behöver stärkas genom att staten aktivt främjar koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i den samhällsomvandling som följer av stora industrietableringar och expansioner av befintlig verksamhet.

För att kunna realisera den stora potential som finns i svensk industri och dess innovationskraft, men också hantera de risker som dessa storskaliga satsningar för med sig, behövs ökad statlig koordinering.

Regeringen arbetar för att tillståndsprocesser ska bli snabbare och mer effektiva samt skapa förutsättningar för utveckling av innovativa idéer. Detta gäller inte minst för små och unga företag, men också för industrin som är avgörande för klimatomställningen. Detta behöver ske samtidigt som en hög nivå av miljöskydd säkerställs. Det finns behov av nya arbetssätt och metoder för tvärsektoriell samverkan och flernivåsamverkan.

Regelverk och processer vid myndigheter är inte alltid anpassade till den snabba utvecklingen när det gäller innovativa tekniska lösningar för industriella verksamheter eller varor och tjänster. Myndigheterna behöver

etablera en dialog och olika former av samarbeten för att effektivisera tillståndsprövningen, i synnerhet miljötillståndsprövningen, för att främja tillväxt i industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser och dess värdekedjor.

Olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, behöver också analyseras, även på EU-nivå, för att säkerställa framdrift och kontinuitet i den gröna omställningen till fossilfritt. För att främja företagsetablering och utveckling i Sverige är det viktigt att industrin har tillgång till finansiering, inte minst från kapitalmarknaden, vid investeringar i fossilfria processer. En förbättrad samordning kring befintliga finansieringsmöjligheter, t.ex. genom EU-fonder, kan också bidra till en mer effektiv användning av resurser och en mer gynnsam investeringsmiljö.

Syftet med accelerationskontorets uppdrag är att öka takten i klimatomställningen och stärka svensk konkurrenskraft på ett sätt som maximerar den samhällsekonomiska lönsamheten med fokus på resurseffektivitet, försörjningstrygghet och ökad innovationskraft för att Sverige även fortsatt ska vara i täten när det gäller tillväxt och grön omställning.

En samlad ingång för storskaliga industrisatsningar som främjar samhällets klimatomställning

Ett stort antal aktörer planerar eller har påbörjat storskaliga och strategiska projekt och investeringar för grön industriomställning. Många projekt är inbördes beroende av varandra, exempelvis genom att viss offentlig infrastruktur är en förutsättning för att industri ska kunna etableras. Projekten befinner sig i olika faser, med olika risker och potentiella flaskhalsar. För att säkerställa en snabbare och mer effektiv omställning behövs samlade politiska utgångspunkter utifrån en löpande uppdaterad bild av läget för de olika projekten. Regeringen behöver kontinuerligt ha en god överblick över och kunskap om de stora industrietableringar och företagsexpansioner som pågår eller planeras, samt behöver främjas för stärkt motståndskraft i viktiga värdekedjor.

Accelerationskontoret ska därför

- samla information om pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna

omställningen till fossilfria processer och löpande ta fram en nulägesbild av dessa satsningars framdrift, status och eventuella hinder, målkonflikter och risker,

- ta fram en översikt av planerade och påbörjade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av betydelse för den gröna industriomställningen till fossilfria processer,
- ta fram en översikt över statliga myndigheter och affärsverk som påverkar den gröna industriomställningen samt deras uppdrag och verksamhet,
- sammanställa en beskrivning av pågående utredningar som är relevanta för den gröna fossilfria industriomställningen och tillgängliggöra denna beskrivning för omställningens aktörer i näringsliv och samhälle,
- i samråd med berörda aktörer skapa tydliga mål, delmål och parametrar för uppföljning i syfte att främja den gröna omställningen till fossilfria processer, med tydligt angivande av vad som krävs av respektive aktör, och kontinuerligt följa upp stora företagsetableringar och företagsexpansioners utveckling samt identifiera åtgärdsbehov,
- stärka lämpliga befintliga strukturer och främja statliga myndigheters medverkan, såsom länsstyrelsernas vars i uppdrag att främja länens utveckling och att i sin verksamhet verka för att förenkla för företag samt Tillväxtverkets uppdrag inom industri, och
- dokumentera lärdomar från den industriella utvecklingen i norra Sverige och verka för att sprida de metoder som varit framgångsrika och de lärdomar som dras utifrån utvecklingen där.

Åtgärder för att säkra en konkurrenskraftig och ledande grön industri

Det finns ett stort behov av att utveckla former för god koordinering och att främja gemensamma lösningar och samverkansformer för de aktörer som stöttar i arbetet med industrisatsningarna och den samhällsomvandling som satsningarna i många fall kräver. Vidare finns det ett stort behov av att den offentliga förvaltningen bättre koordinerar sig i syfte att främja och påskynda den gröna industriella omställningen och den parallella samhällsomvandlingen. Sverige måste hålla ett högt tempo för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande. Samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, internationellt tillväxtkapital och utländska investeringar bidrar till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål

kring grön och digital omställning. Regeringen gjorde också i sin klimathandlingsplan (skr. 2023/24:59) bedömningen att en lämplig myndighet bör få i uppgift att identifiera hinder i omställningen till noll nettoutsläpp senast 2045.

Regeringen arbetar för att Sverige ska kunna erbjuda konkurrenskraftiga affärsvillkor för både svenska och utlandsägda företag i hela landet samt för att förbättra befintliga arbetssätt inom de olika offentliga processer som krävs vid industrietableringar, t.ex. genom dialog och utökad samverkan med berörda verksamhetsutövare och allmänhet på ett tidigare stadium. Detta utgör en viktig del i att finna nya lösningar för att öka tempot i klimatomställningen, och de olika processer som leder fram till en nystartad industriell verksamhet eller expansion av befintlig. Många förutsättningar behöver vara uppfyllda för att verksamhet ska kunna etableras eller expandera, och ibland krävs koordinering av processer, inom exempelvis fysisk planering och bostadsbyggande, transportinfrastruktur, energiinfrastruktur och digital infrastruktur, utbildning och kompetens samt i prövning av miljötillstånd. I många fall är det inte regeländringar som behövs utan utveckling av innovativa arbetssätt för att öka tempot i omställningen och säkra Sveriges position som ledande i grön omställning. På så sätt kan också Sveriges motståndskraft vid globala eller geopolitiska kriser öka.

Accelerationskontoret ska därför

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på hinder, målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer,
- när det bedöms lämpligt verka för att överenskommelser nås mellan berörda parter i syfte att underlätta den samhällsomvandling och exploatering som den gröna industriomställningen till fossilfria processer i många fall innebär,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla avsiktsöverenskommelser mellan berörda parter,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla om överenskommelser med t.ex. berörda kommuner, regioner och andra aktörer om åtgärder i syfte att skynda på den gröna industriomställningen,

- förhandla överenskommelser med förbehåll för efterföljande rättsliga prövningar samt regeringens och i förekommande fall riksdagens godkännande, och
- vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar för att underlätta den gröna omställningen.

Hur kan staten och det privata bidra till att finansiera etableringar?

Industrins omställning till fossilfria processer samt etablering av nya verksamheter och expansion av befintliga innebär betydande såväl privata som offentliga investeringar. Förmågan att finansiera dessa investeringar är central för att möjliggöra omställningen och därför behövs modeller och metoder för hur finansiering kan ske inom ramen för befintligt regelverk. Sverige ska i högre grad kunna erbjuda ett attraktivt och sammanhållet investeringsalternativ till potentiella investerande företag genom ökat samarbete mellan aktörer i hela kedjan av investerings- och etableringsprocessen. Sveriges förmåga att attrahera för investeringar påverkas av en rad faktorer, däribland andra länders industripolitiska åtgärder och program för att stimulera grön och digital omställning. Den internationella konkurrensen om dessa investeringar blir allt hårdare för att säkerställa tillgång till råvaror, insatsvaror, teknik och kompetens som krävs för omställningen.

Exempel på finansieringsmöjligheter i Sverige är Klimatklivet och Industriklivet samt möjligheterna till gröna kreditgarantier. Därtill finns finansieringsmöjligheter genom flera olika fonder och program på EU-nivå. Det är viktigt att befintliga medel används på ett effektivt sätt för att främja omställningen. Ökad samordning och synergier kan vara en del i detta. En annan viktig del är tillgången till privat kapital. Accelerationskontoret kan främja tillgången till privat kapital genom att analysera och identifiera flaskhalsar för investeringar, samt främja dialog mellan berörda parter.

Möjligheter till effektiva finansieringslösningar i form av samverkan mellan det offentliga och privata, exempelvis modeller för offentlig–privat samverkan (OPS) som används i vissa länder, bör också analyseras.

Accelerationskontoret ska därför

- kartlägga och analysera andra länders verktyg för att främja gröna industriella verksamhetsetableringar i syfte att identifiera huvudsakliga

risker och möjligheter för svenska och internationella befintliga och kommande stora företagsetableringar och företagsexpansioner i Sverige,

- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som kan påskynda industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och högre mobilisering av privata investeringar, och
- i dialog med berörda myndigheter och intressenter kartlägga och analysera möjliga alternativa effektiva finansieringsformer, exempelvis genom offentlig–privat samverkan.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Accelerationskontoret ska föra en dialog med berörda myndigheter, kommuner och organisationer liksom med berörda departement inom Regeringskansliet. Accelerationskontoret ska också i relevant omfattning inhämta kunskap, erfarenheter och synpunkter från dessa. Vid genomförande av uppdraget ska accelerationskontoret föra en nära dialog med Tillväxtverket utifrån uppdraget att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (dnr KN2023/03505). Myndigheten har även i uppdrag att bistå regioner och kommuner vid större företagsetableringar och företagsexpansioner (dnr N2022/00781). En nära samordning ska ske med Business Sweden som ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet (dnr UD2024/02547) och med beaktande av den årliga investeringshinderrapporten. En nära dialog ska också föras med Business Sweden utifrån uppdraget att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (dnr KN2023/03276). Accelerationskontoret ska även ha en löpande dialog med relevanta aktörer inom svenskt näringsliv.

Accelerationskontoret ska hålla sig informerad om relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och EU som europeiska kritiska råmaterialakten (COM(2023) 160) och förordningen om nettonollindustrin (COM(2023) 161)), samt inom kommittéväsendet t.ex. Initiativet Fossilfritt Sverige (M 2016:5), Ny kärnkraft i Sverige – ett andra steg (KN 2023/04), Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar (KN 2024:04), Uppdrag om finansiering och

riskdelning av kärnkraft (Fi2023:F9), Uppdrag att verka som samordnare för avyttring av statlig mark för bostadsbyggande (dnr LI2024/00702), Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/17742) och Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78).

Utredaren ska också beakta relevanta förslag som lämnats i exempelvis promemoriorna Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) och Finansiering av näringslivets gröna omställning (N 2022:B), Gödselmedelsproduktion i Sverige (dnr LI2023/02208) samt i betänkandena En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50), Förnya taktiken i takt med tekniken – förslag för en ansvarsfull, innovativ och samverkande förvaltning (SOU 2022:68) och Finansiering av infrastruktur med privat kapital (SOU 2017:13). Vidare ska accelerationskontoret beakta slutsatserna från arbetet som bedrivits av accelerationskontoret för samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbottens län (dnr KN2023/00603).

Inom transportområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av de transportpolitiska målen och den nationella planen för transportinfrastrukturen, om inte regeringen anger något annat.

Inom energiområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av den energipolitiska inriktningen som regeringen beslutade den 14 mars 2024 (prop. 2023/24:88) och därmed inte föreslå nya mål, delmål och parametrar för uppföljning inom detta område.

Accelerationskontoret ska regelbundet informera Regeringskansliet om arbetet och de viktigaste åtgärderna som har identifierats. Information ska lämnas vid de tidpunkter och i den form som bestäms i dialog med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Accelerationskontoret ska senast den 31 december 2024 redovisa den verksamhet som bedrivits och planerna för det fortsatta arbetet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)